

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1149102/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק אלמליח, הרב אליהו הישיריק, הרב אברהם שינדלר

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד נירית קרסר-ארמוזה)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד צביה חן וטו"ר בנימין כהן)

הנדון: עשתה 'מעשה כיעור' – האם ובאלו תנאים הפסידה כתובתה?

פסק דין

פסק דינו של בית דין קמא והערעור עליו

בפנינו ערעור הבעל על החלטת בית הדין האזורי שבה חייב בית הדין את הבעל בתשלום כתובת האישה סך 100,000 ש"ח כפשרה.

נעתיק מלשון פסק הדין את הרקע ואת טענות הצדדים:

רקע ועובדות

לפנינו מונחת תביעת האישה לכתובה ותוספת בסך של 200,000 ש"ח ופיצוי בסך של 400,000 ש"ח, שכוללים 100,000 ש"ח בגין פגיעה בפרטיות.

הצדדים הכירו זה את זה בקיבוץ [ד'] ונישאו בשנת 1998, ומנישואין אלו נולדו להם שלושה ילדים. בדצמבר 2012 עזב האיש את הבית. רק במאי 2016 הגישה האישה תביעת גירושין. בדיונים שהתקיימו בבית הדין אמרו שני הצדדים שהם רוצים להתגרש, אך האיש רצה לדון קודם בעניין הכתובה ואילו האישה אמרה שהיא רוצה קודם להתגרש. היות ששני הצדדים רצו להתגרש החליט ביה"ד שקודם יתגרשו והכתובה תידון לאחר מכן, וכך היה, הצדדים התגרשו בנובמבר 2016, ולאחר כן התקיימו שלושה דיונים בעניין הכתובה, וביום כ"א באייר התשע"ז (17.5.2017) החליט ביה"ד על הגשת סיכומים ולאחר מכן ייתן פסק דין סופי בעניין.

סיכומי הצדדים הגיעו לביה"ד ביום כ"ו בסיוון.

נסכם בקצרה את טענות הצדדים:

טענות האישה

א. אין עדות על מעשה כיעור: העידה על כך אישה על סמך שמועה ולא מתוך ראייה. בנוסף, עדות זו הייתה מגמתית ואינה יכולה להתקבל בגלל שאותה אישה מסוכסכת עמה.

ב. האישה סבלה מהאיש אלימות פיזית ומילולית, וזה מה שהביא לפירוד שביניהם ובסופו של דבר לגירושין. לדבריה האיש איים עליה עם סכין, הוא הכחיש זאת בדיון האחרון שהתקיים במאי 2017, אך הוא הודה בכך בדיון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהתקיים בדצמבר 2016 [הערת בית הדין: אין זה מדויק כלל, בדיון שם הודה שלקח סכין ורצה לפגוע בעצמו ולא באישה], וגם התקבלו עדויות על מעשיו בדיון האחרון.

ג. האיש לא קיים את חובת העונה כלפי אשתו, שימשו רק לעיתים רחוקות, וגם היו לו בעיות גופניות בקיום העונה עד שהיו צריכים לפנות לטיפול בעניין זה.

ד. האיש בגד באישה עם גב' [ב'].

ה. האיש נטש את ביתו ועזב את האישה והילדים.

ו. האיש לא שילם מזונות בכל תקופת הפירוד הארוכה.

ז. באשר לטענת האיש כי אין לו אפשרות לשלם: אין זה נכון, יש לו צוואות שקבל מסבא וסבתא שלו, ויש לו מעמד של בן ממשך [כ'].

ח. היחסים של התובעת עם הנטען היו קשרי ידידות ולא של בני זוג. החיבוקים שנראו בתמונות הם מעשים מקובלים ורגילים בחברה שלהם בין ידידים.

ט. הנסיעה ל[נ'] הייתה חלק מהטיפול בו ובמטרה לעזור לו לחדש את הקשר עם ילדיו שבחו"ל.

י. הנסיעה ל[ב'] הייתה בתורת הכרת הטוב עבור העזרה שעזרה לו בחידוש הקשר עם ילדיו.

יא. אומנם הנטען ישן כמה פעמים בבית האישה אולם בכל המקרים הם ישנו בחדרים נפרדים והיו אנשים נוספים בבית.

טענות האיש

א. האישה השפילה את האיש במהלך נישואיהם, עוררה מריבות ומשברים ותמיד לטשה עיניים לקבל כספים מהורי האיש. האישה נהגה באלימות מילולית כלפי האיש.

ב. האיש עזב את הבית על רקע המריבות ובמטרה להרגיע את האווירה בבית.

ג. האישה הייתה יוצאת בערבים לבדה ללא האיש.

ד. האישה בגדה בו עם נער שטיפלה בו קודם שנפרדו, ועל רקע זה הייתה ביניהם מריבה גדולה. במריבה זו לקח האיש סכין ורצה לפגוע בעצמו.

ה. לאחר שעזב האיש את הבית החלה לבגוד עם הנטען.

ו. האישה והנטען הודו שנסעו יחד לחו"ל ונסעו לבד ברכב. היו פעמים רבות שהנטען והאישה ישנו לבד בבית, ללא נוכחות של אדם נוסף. אומנם האישה טענה שישנו בחדרים נפרדים, אך יש סתירות בין הדברים שלה ובין מה שאמרו העדים.

ז. הנטען אמר שהאישה לא שילמה לו דבר עבור הנסיעה ל[נ'], וזה מוכיח על קשר זוגי.

ח. הנטען גם קנה מוצרים לבית, דבר המוכיח על קשר זוגי.

ט. הנטען והאישה הצטלמו יחד באופן המוכיח על היותם בני זוג.

י. בעניין הבגידה של האיש עם פלונית: לא היו דברים מעולם.

בפסק הדין נחלקו הדעות בין דייני ההרכב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לדעה א' – יש ספק אם יש כאן מעשה כיעור שבגיננו האישה מפסידה את כתובתה ולכן כפשרה חייב את הבעל במחצית מסך הכתובה סך של 100,000 ש"ח.

לדעה ב' – האישה הפסידה כתובתה לגמרי.

לדעה ג' – האישה לא הפסידה כתובתה וזכאית למלוא הסכום סך של 200,000 ש"ח.

[הוכרע כדעה א' בהיותה אמצעית בין חברותיה ונמצא שהן במה שחייבה והן במה שפטרה – דעת רוב היא.]

בערעור שלפנינו חזרו הצדדים על הטענות שנטענו בבית הדין האזורי ולטענת המערער טעה בית הדין בעובדות ובהלכה.

הכרעת הדין לאחר העיון

הרמב"ם (פרק כד מהלכות אישות הלכה טו) כתב:

כיצד היא יוצאת משום שם רע כגון שהיו שם עדים שעשתה דבר מכוער ביותר שהדברים מראין שהייתה שם עבירה אף על פי שאין שם עדות ברורה, כיצד כגון שהיתה בחצר לבדה וראו רוכל יוצא ונכנסו מיד בשעת יציאתו ומצאו אותה עומדת מעל המיטה והיא לובשת המכנס או חוגרת אזורה או שמצאו רוק לח למעלה מן הכילה או שהיו יוצאים ממקום אפל או מעלין זה את זה מן הבור וכיוצא בו –

זה סוג אחד של כיעור.

הרמב"ם המשיך וכתב סוג אחר של כיעור:

או שראוהו מנשק על פי חלוקה או שראו אותן מנשקין זה את זה, או מגפפין או שנכנסו זה אחר זה והגיפו דלתות וכיוצא בדברים אלו אם רצה הבעל להוציאה תצא בלא כתובה ואין זו צריכה התראה.

מדברי הרמב"ם הללו מתבאר שיש שני סוגים של דברים המכוערים בחלק הראשון הוא מונה והולך דברים בסוג אחד ומסיים וכיוצא בו, ובחלק השני הוא מונה והולך דברים המכוערים הנכללים בסוג שני, חלק הראשון כגון ראו דבר המכוער של חוגרת חגורה ורוק מלמעלה מן הכילה שהדברים מראים שהייתה שם עברה עכשיו בשעת מעשה כיעור, בחלק השני – ראו מנשקים זה את זה וכיוצא בזה – אין זה מוכיח כלל שנעשתה עכשיו עברה אלא שדברים אלו מביאים לידי עברה, וכן מביאים לחוש שהיא נטמאה אי פעם.

מקור הסוג הראשון הוא הגמרא ביבמות (דף כד), והסוג השני מקורו הוא ירושלמי (כתובות פרק ז). את כל זה הביא הרמב"ם בהלכות אישות ושם לא כתב לעניין שתיאסר לנחשד אלא לעניין שאם רצה הבעל להוציאה, תצא בלא כתובה בלא התראה מה שאין כן בשאר עוברת על דת צריכה התראה להפסיד כתובתה.

אולם בהלכות סוטה (פרק ב הלכה יג) לעניין שתיאסר על הנחשד מנה הרמב"ם רק שלושה דברים הנזכרים במסכת יבמות כגון חוגרת חגורה ורוק מלמעלה ולא הזכיר דברים המכוערים הנזכרים בירושלמי כגון ראו מנשקים זה את זה.

לאחר העיון בחומר שבתיק ובכלל זה בפרוטוקולים מהדיון בבית הדין האזורי, בפסק הדין שניתן בבית הדין האזורי ובכתב הערעור ולאחר שמיעת הצדדים ובאי כוחם בדיון שהתקיים בפנינו עולה כי אין ספק שהאישה עשתה מעשה כיעור חמור.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האישה מודה שהייתה לנה במשך מספר חודשים בדירתו של הנטען וכן הוא מודה כי הוא לן אצלה בדירתה, אלא שלטענתה היו עוד אחרים שלנו איתם.

כן מודים האישה ו[הנטען] הנ"ל שנסעו יחד לחו"ל על חשבון [הנטען] בלבד, ולנו יחד באותו בית מלון, אלא שהאישה טוענת שלנה בחדר נפרד – טענה שאין ספק שאינה נכונה:

ראשית, האישה התבקשה להמציא קבלות מבית המלון שיאששו את טענתה אך לא עשתה כן;

שנית, מדובר באנשים שגרו בקיבוץ ואינם שומרי תורה ומצוות – היעלה על הדעת שחששו ל"ייחוד" ודאגו משום כך ללון בחדרים נפרדים בבית המלון, דבר הכרוך בעלות כספית, שעה שהתנהגותם ככלל הייתה כשל זוג נשוי – [הנטען] היה עורך קניות עבור האישה לביתה, וכן הוא והיא לנו זה בביתו של זו ולהפך, כמתואר לעיל, שניהם גם התחבקו והתנשקו ברחוב באופן חריג ביותר ואינו מקובל, אף בקרב מי שאינם שומרי הלכה, הדברים הגיעו עד כדי הנחת ידו של [הנטען] תוך כדי החיבוק בקירוב לחזה של האישה. התנהלויות אלה מלבד מעשה הכיעור שיש בהן, כשלעצמן מלמדות גם על הקשר שיש בין האישה לנטען שהוא מעבר לקשר ידידות בלבד.

לינת האישה והנטען יחדיו בבית המלון אינה ייחוד גרידא אלא מעשה כיעור חמור שהרי זה כ"נכנסו [יחד] לחורבא ולבית גלמוד – שאין בני אדם נכנסים [לשם, שייראו מפניהם] וגם נעלו במנעול" (כלשון החזון איש) שבוודאי כוונתם הייתה למעשה עברה. והחזון איש כתב דהא דאין אוסרין על הייחוד, ואפילו בקינא לה ונסתרה אין הייחוד ככיעור, היינו דווקא אם נכנס לביתה, אבל נכנסו יחד "לחורבא ולבית גלמוד" ודאי הווי כיעור. והדבר ברור שאיש ואישה שאינה אשתו הלנים יחד לילה שלם באותו חדר במלון הרי זה כ"נכנסו לבית גלמוד" דהווי מעשה כיעור. וכן כתב המאירי (יובא להלן) דאפילו לא ראו מעשה זנות ממש אלא ידיים המוכיחות לזנות הווי מעשה כיעור.

ואין כאן דין 'הפה שאסר' – באמירתה שהיו יחד בבית מלון – 'הוא הפה שהתיר', שאמרו שהיו בחדרים נפרדים, דאנן סהדי שלנו בחדר אחד ונעשה מעשה כיעור חמור והווי בבחינת 'מיגו במקום עדים'.

שלמה המלך אמר במשלי (פרק ו פסוק כז): "היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה".

באחד הדיונים נטען שבמשך ארבעה חודשים ברציפות הגיע [הנטען] למושב בערב ויצא בבוקר פעמיים בשבוע.

תגובתו הייתה: "אני לא מכחיש, אבל היו עוד אנשים" – דבר שאינו מתקבל על הדעת, לא מתקבל על הדעת שתמיד דאג שיהיו אנשים אחרים בבית.

זאת ועוד בהמשך חקירתו אמר:

"היו מקרים שהגעתי בימי שישי וימי שבת וכיום ראשון נסעתי לעבודה. זה לא אומר שישנתי עימה באותה מיטה" – הנטען מודה ששהה בבית עם [פלונית] בימי שישי ושבת, אבל לא באותה מיטה – דברים שקשה לקבלם לאור הקשר בין [הנטען] ל[פלונית], בפרט כשמדובר באנשים המצהירים כי הם חילונים (וכן כאשר הילדים מסיחים לפי תומם ואומרים ל[פלונית] – הבעל: "הנטען ישן אצל אימא"). וכן כאשר [הנטען] נשאל "היו פעמים ש[פלונית] ישנה אצלך בשישי-שבת כשהילדים היו אצל [פלונית]" השיב "לא זוכר"...

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בא כוח הבעל הציג תמונה שבה נראה [הנטען] מחבק את האישה ונצמד לאבריה, כן היו מקרים ששם ידו ליד החזה שלה – דברים שאינם מקובלים אף בחברה חילונית ביותר. בתגובה לכך אמר [הנטען]: "ככה אנו מתחבקים".

באחד הדיונים אמרה העדה שהופיעה בפני בית הדין האזורי: "אני יודעת ש[הנטען] בן זוג של [פלונית]. ראיתי את האוטו שלו חונה בשש בבוקר ליד הבית שלה."

ברור שגם בחברה חילונית, מתירנית ככל שתהיה, ישנו גבול המגדיר מתי עבר אחד הצדדים על חובת הנאמנות כלפי רעהו. גם בני זוג שההלכה היהודית אינה נר לרגליהם – יש להם גבולות ונאמנות זה כלפי זה. לאור כל האמור לעיל אין כל ספק שהאישה עשתה מעשה כיעור חמור.

ועיין בנתיבות (סימן טו ס"ב) שכתב בדבר שהוא אומדן של כל העולם הרי זה בגדר עדות.

ויש לציין את שכתב הרמ"א בחושן משפט (סוף סימן צט), וזו לשונו:

כל מי שבא להפקיע תקנת חכמים בערמה ובתחבולה וכל שכן לגזול חבירו, חייבים חכמי הדור לבטל כוונתו אף על פי שאין כאן ראייה רק אומדנות המוכיחות היטב.

עשתה מעשה כיעור חמור – האם הפסידה כתובתה?

החזון איש (אישות סימן יז אות ז) כתב:

הגאון רבי עקיבא איגר תמה בהא דחשבינן הגפת דלתות כיעור ולכולי עלמא אין אוסרין על היחוד. ויש לומר דאיתא בירושלמי: "אם הביאה ראייה לדבריה נאמנת." ועיין שם עוד [...] ומבואר דמהני אמתלא, וכן הוא ברמ"א – "לפי ראות עיני הדיינים", ופירש הגר"א על פי הירושלמי.

והנה איסור יחוד הוא לעולם, ולא אמרינן דהרבה פעמים מתייחדין ופתח נעול במנעול שלא יכנסו גנבים, ושלא יכנסו שלא ברשות, ואין צריך כלל לשאול אמתלא. וההיא דכיעור – בשינוי מדרך העולם ונכנסו לחורבא ולבית גלמוד שאין בני אדם נכנסין, וגם נעלו במנעול וכיוצא בזה, שלפי ראות עיני הדיינים היתה ודאי כוונתם לכיעור. ואפילו בקינא לה ונסתרה אין היחוד ככיעור אם נכנס לביתה לצורך ונעלה הדלת מפני הנכנסים שלא ברשות.

שוב ראיתי דהגאון רבי עקיבא איגר ז"ל גם כן פירש כעין זה, אלא שהוקשה לו לשון הרא"ש והרמ"א.

ובמגיד משנה (הלכות אישות שם) כתב וזו לשונו:

כבר הזכרתי למעלה (הלכה י) מה שאמרו פרק אלמנה ניזונת (כתובות קא ע"ב) "והיוצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה". ואלו הדברים שהזכיר רבינו בכאן כולם מפורשים בירושלמי בפרק המדיר (הלכה ו). וזה דעת הרבה מן המפרשים ז"ל שבדברים אלו אבדה כתובתה.

והנה, על מה שכתב המגיד משנה הנזכר כי מקור דברי הרמב"ם הוא מהגמרא בכתובות הנ"ל "והיוצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה", כלומר שהרמב"ם מפרש ש"יוצאת משום שם רע" היא אישה היוצאת משום מעשה כיעור שעשתה, העיר בשו"ת מהרא"ל צונץ (אבן העזר סימן יא):

רש"י שם פירש "יוצאת משום שם רע" – שזינתה. וכן כתב הר"ן בפירושו לר"י"ף [יש להוסיף שכן כתב גם תוספות ר"ד שם]. משמע שזינתה באמת. ודוחק לפרש בדברי רש"י דכוונתו שיש עליה שם רע שזינתה, דהווי ליה לפרושי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דמיירי בעדי כיעור, ועוד: אם מאמר רש"י שזינתה נסמך לשם רע האומר בש"ס, אם כן תאמר שאפילו קלא בעלמא מאבדת כתובתה, והא ליכא למאן דאמר וכמו שנברר לקמן בראיה ברורה. אלא נראה דסבירא ליה לרש"י היכא דאינה נאסרת עליו אינה מאבדת כתובה.

וכן משמע בש"ס, דאמר "מסייע ליה לרב הונא דאמר לא הפסידה בלאותיה הקיימים", ואם איתא דיוצאת משום שם רע מיירי בדבר מכוער מנא ליה להוכיח בזינתה בבירור – דילמא דוקא בדבר מכוער דמידי ספיקא לא נפקא, אם כן נכסי מילוג בחזקתה קיימי שלא הפסידת? אלא ודאי סבירא ליה שאינה מפסדת היכא שאינה נאסרת עליו, ומיירי שזינתה בבירור וכפירוש רש"י והר"ן.

בתלמוד ירושלמי (כתובות פרק ז הלכה ו) איתא: "[...] מעשה באחד שראו אותו נותן את פיו על פיה שלה, אתא עובדא קומי רבי יוסי, אמר: תיפוק בלא פרן [תצא בלא כתובה – קרבן העדה]."

מוכח להדיא בדברי הירושלמי כי אישה שעשתה מעשה כיעור מפסידה את כתובתה.

דברי הירושלמי הנ"ל הובאו בחידושי הריטב"א ביבמות (כד ע"ב ד"ה והכא) וזו לשונו:

[...] והא דקתני רבי: "הואיל ומכוער הדבר, תצא" [...] "אי בעית אימא, תצא מן הבעל" – לומר שאם רצה להוציא מפני שלבו נוקפו, תצא ממנו בעל כרחה כעוברת על דת משה ויהודית שהיא יוצאה בלא כתובה [...] והא דאמרין בירושלמי דכתובות (פרק ז הלכה ו) [...] "אפילו רואין אותו נותן פיו על פיה [...] אתא עובדא קומי רבי יוסי ואמר: תיפוק בלא פרן [כתובה]" [...]

ועיין בנימוקי יוסף (יבמות שם) שהביא את דברי הריטב"א הנ"ל.

ועיין עוד בחידושי הריטב"א בקידושין (פא ע"א) שנראה שהייתה לו גרסה בגמרא ביבמות הנ"ל שבה נאמר מפורש "תצא שלא בכתובה". וזו לשונו (בקידושין שם):

הא דאמרין ביבמות פרק כיצד (כד ע"ב): "רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר, ומנעלים הפוכים תחת המטה – הואיל ומכוער הדבר תצא **שלא בכתובה**" [גרסתנו בגמרא רק "תצא"] היינו שאם רצה להוציא, יוצאה בלא כתובה, לא שיוציאה בית דין בעל כרחו. וכן פירשו שם הגאונים ז"ל [...] אלא דבכהאי גוונא דליכא עידי ייחוד ולא עידי דבר מכוער אלא שהוא אוסרה על עצמו, חייב לפרוע לה כתובתה שאם אין אתה אומר כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיהא לה כתובה [...] ובעוברת על דת משה ויהודית או בעידי דבר מכוער, אם רצה להוציא מוציא **שלא בכתובה** [...]

וכן כתב המאירי ביבמות (שם) וזו לשונו:

ויש צדדים אחרים שאינם זנות ברור, אלא [שהם] חשד זנות [...] חשד זה חלוק לשלשה מינים:

הראשון הוא שנראו בה דברים של חוצפא ותכסיסין של זונה [...] ודאי יוצאה היא שלא בכתובה אלא שאינה אסורה עליו [...]

המין השני הוא שיש כאן עדים שראו בה דברים שהם אמתלא לזנות או להקדמות של זנות, אלא שאינם דברים שיהו הוראה על גוף הענין, כגן חיבוק ונישוק [...] ומין זה לענין הפסד כתובה ודאי הפסידה, ואינה צריכה התראה לדברי הכל [...]

המין השלישי הוא שיש כאן עדים שראו בה דבר מכוער, רוצה לומר שהם דברים המבררים וידיים המוכיחות שזנות ממש היה שם [...] נחלקו רב ורבי,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שלדעת רב אין מוציאין אף כשאין לו בנים הימנה, ולדעת רבי מוציאין כל שאין לו בנים הימנה.

ופסקנו כשניהם. כרבי בקלא דלא פסיק, וכרב בקלא דפסיק כמו שיתבאר.

אלא שבהוצאה זו נחלקו המפרשים: מהם שאמרו שכופין אף את הבעל להוציאה אם אין לו בנים הימנה [...] אבל גדולי הפוסקים והמחברים [הרי"ף והרמב"ם] כתבו שהבעל – אין כופין אותו להוציא אלא בעידי טומאה, אפילו אין לו בנים הימנה, ולא אמרו בכאן "תצא" אלא מן הבעל אם גירשה הבעל מאיליו וכנסה הוא, דאלומי אלמיה לקלא. וכל שהיא יוצאה מבעלה מחמתו בלא כתובה אם כנסה הוא, תצא. הא מבעל לא [...]

נמצינו למדים מדברי המאירי הנ"ל, שבכל שלושת המינים הנ"ל של חשד זנות, האישה מפסידה את כתובתה.

וכן פסק הרמב"ם (פרק כד מהלכות אישות הלכה י) וזו לשונו:

מי שזינת תחת בעלה אין לה כתובה לא עיקר ולא תוספת [...] ולא המזנה בלבד אלא אף העוברת על דת משה או על דת יהודית או היוצאת משום שם רע, אין לה כתובה לא עיקר ולא תוספת [...]

ובהמשך שם (הלכה טו) כתב הרמב"ם וזו לשונו:

כיצד היא יוצאת משום שם רע? כגון שהיו שם עדים שעשת דבר מכוער ביותר שהדברים מראין שהיתה שם עבירה אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות [...] אם רצה בעלה להוציאה, תצא ואין לה כתובה. ואין זו צריכה התראה.

אולם הרשב"א בתשובה (חלק א סוף סימן אלף קפז) כתב וזו לשונו:

[...] אבל בשאין שם עד [שזינתה] ואיהו נמי לא אמר דהעיד לו עד אחר אלא שמחמת קול או מחמת דבר מכוער שראה, האמין, אינה אסורה [...] ומכל מקום אם בא להוציא נותן לה כתובה – עיקר ותוספת, לפי שאינה מפסדת כתובה אלא מי שבית דין מוציאין אותה בעידי טומאה. אבל מי שהוא טוען עליה ואומר שמאמין שזינתה ועדים אין בה, אינה מפסדת כלום מכתובתה דדילמא עילא מצא בה כדי להפסידה [...]

גם בשו"ת מהרשד"ם (אבן העזר סימן קסא) הביא את דברי הרשב"א הנ"ל והסכים עימו. וזו לשונו שם:

ולענין הכתובה: אפילו היה הבעל רוצה לחוש לנפשו להוציאה היה חייב ליתן לה כל כתובתה, כיון שכתב הרשב"א באותה תשובה וזו לשונו: "ומכל מקום אם בא להוציא נותן לה כתובה – עיקר ותוספת, לפי שאינה מפסדת כתובתה אלא מי שבית דין מוציאין אותה בעידי טומאה." ועליו הייתי סומך.

אלא שבשו"ת מהרש"ם (חלק א סימן קיז) כתב וזו לשונו:

ואני מצאתי בתשובת הרשב"א (חלק ד סימן עט) אחר שכתב דבנודרת ואינה מקיימת צריכה התראה, סיים וזו לשונו: "ולא אמרו שאין צריכה התראה אלא ליוצאת משום שם רע ודבר מכוער, שכיעורה – התראתה."

[וכן הוא שם לפנינו: "ולא אמרו שאינה צריכה התראה אלא ליוצאה משום שם רע ודבר מכוער דכיעורה התראתה."] ובתשובה זו של הרשב"א מבואר שבמעשה כיעור הפסידה כתובתה ואינה צריכה התראה.

מכל מקום דברי הרשב"א לכאורה נראים כסותרים זה את זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אולם דעת מרן בשולחן ערוך היא כדעת הרמב"ם, הסמ"ג, הריטב"א, המאירי ועוד, הנ"ל, שאישה שעשתה מעשה כיעור הפסידה את כתובתה, וכמו שכתב הגאון רבי יצחק בן וואליד בשו"ת ויאמר יצחק (אבן העזר סימן קלג) וזו לשונו:

ומכל מקום אם רצה הבעל להוציאה בעדות זו אין לה כתובה כמו שכתב הרמב"ם (פרק כד מהלכות אישות הלכה י) [...] ובסימן קטו סעיף ה [באבן העזר] כתב מרן דהיוצאת משום שם רע אין לה כתובה.

אם כן הכא בנדון דידן אין לך שם רע גדול מזה שראו אותם שוכבים זה על זה והוא יותר מכוער מהדברים שכתב הרמב"ם ומרן שם.

ואף שאין מחייבין אותו לגרשה – אם רצה לגרשה אין לה כתובה. וכן כתב הרב מהריט"ץ סימן הנזכר [...]

וכן הוכיח בשו"ת קרני רא"ם (חלק א סימן ו) שכן היא דעת מרן, וזו לשונו:

על מאי דשאל כת"ר בענין עידי כיעור, הדין הוא הואיל ויש עידי כיעור וקלא דלא פסיק ודאי הדין הוא דיוצאה בלא כתובה ולא תטול כי אם בלאותיה הקיימים דוקא, דכן מצינו להרמב"ם שכתב בפשיטות (בפרק כד מהלכות אישות הלכה טו) דבעידי כיעור אם רצה הבעל להוציאה תצא בלי כתובה. ע"כ. ודברי הרמב"ם אלו פסקם השולחן ערוך (בסימן קטו סעיף ה) בדין העוברת על דת, ששם כתב זו לשונו: "כל אלו אין להם לא עיקר כתובה [וכו'] וכן הדין במי שזינתה או שיוצאה משום שם רע שאבדה כתובתה [וכו']". ופירוש "היוצאה משום שם רע" היינו יוצאה בעידי כיעור, דכן מצינו בפירוש בדברי הרמב"ם (פרק כד מהלכות אישות הלכה י) שכתב זו לשונו:

מי שזינתה תחת בעלה אין לה כתובה [וכו'] ולא המזנה לבד, אלא אפילו עוברת על דת יהודית, או היוצאת משום שם רע אין להם כתובה [וכו'].

ע"כ. ושם (בהלכה טו) כתב:

כיצד היא יוצאה משום שם רע, כגון שהיו עדים שעשתה דבר מכוער ביותר אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות, כיצד כגון שהיה רוכל [וכו'].

הרי לך דפירוש "יוצאה משום שם רע" דפסק השולחן ערוך היינו עידי כיעור, וזה פשוט.

וכן כתב בקיצור בשו"ת אבני שיש (חלק א סימן טז דיבור המתחיל ואע"ג).

והב"ח בתשובה (חדשות סימן פד) פסק במפורש כדברי הרמב"ם בגוונא דידיה שעדים "ראו את האשה נסתרת עם בחור אחד בחדר במיטה אחת שוכבים", דהווי מעשה כיעור והפסידה כתובתה אף על פי שלא התרו בה. וכתב שגם הסמ"ג (עשין מח) הביא את דברי הרמב"ם כלשונם להלכה.

ועיין בט"ז (אבן העזר סימן יא ס"ק א בסופו) שכתב שכאשר יש עדי כיעור לחוד אין כופים על הבעל לגרש, משום שגם לדעת הרא"ש בעדי כיעור לחוד אינו חייב להוציאה, אבל לא כופים עליו לדור עימה, שהרי גם לדעת הרמב"ם תצא בלא כתובה אם רוצה לגרשה. הרי שגם הוא פסק לכאורה כדעת הרמב"ם בעניין זה. ויבואר להלן.

וכתב הכנסת הגדולה (אבן העזר סימן יא) וזו לשונו:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובעדי כיעור ראוי לכל ירא שמים ליועצו שיגרשנה, ולדברי הכל הפסידה כתובה ותוספת כדאיתא בירושלמי – הביאו מהר"ם ז"ל – וכמו שכתבו כל הפוסקים, ואין לה אלא בלאותיה הקיימין. איברא דאם רצה לקיימה אין לנו כח להפסידה תוספת, דהא סבר וקביל, וכל שכן לפי דעת הריטב"א דשלהי קדושין דאפילו כתובה אית לה.

הכנסת הגדולה הוסיף מכל מקום חידוש דאם הבעל רצה לקיימה לאחר המעשה המכוער, לא הפסידה תוספת כתובתה לדברי הכול, דהא סבר וקביל.

כאמור:

הנימוקי יוסף (שם) הביא את דעת הרמב"ם, הרי"ף והגאונים שאישה לא נאסרת לבעלה בעדי דבר מכוער בלי עדי טומאה, והביא ראיות לדבריהם, ופירש את סוגיית הגמרא שכל הנדון הוא על הנתען כמו שמפורש ברי"ף, אך דברי רבי ב"רוכל יוצא" וכו' ד"הואיל ומכוער הדבר – תצא" מיירי בבעל, וקא משמע לן שבעל שליבו נוקפו יכול להוציא את אשתו ללא כתובה כאשר יש עדי דבר מכוער, ואפילו כשלא התרה בה תחילה.

והנה הבית שמואל (סימן יא ס"ק ו וסימן קטו ס"ק ח) הביא את דברי הרמב"ם שאישה שעושה מעשה מכוער אינה צריכה התראה – ומשמע להפסידה כתובתה, וכן הבין רבי עקיבא איגר בחידושו שם – ללא חולק, ומשמע דסבירא ליה כך להלכה. גם הט"ז שם הביא את דברי הרמב"ם (ומשמע שפסקם) כנ"ל, אלא שבדבריו אין זה כל כך מוכרח, שאפשר שהביא את דברי הרמב"ם רק כסייעתא למה שכתב שם שבעדי דבר מכוער לחוד לא כופים על הבעל לגרשה.

עוד בפוסקים:

עיין בשו"ת ויאמר יצחק (אבן העזר סימן קלג, הובא לעיל בקצרה) שכתב:

ומכל מקום אם רצה הבעל להוציא בעדות זו [על מעשה כיעור] אין לה כתובה, כמו שכתב הרמב"ם פרק כ"ד מהלכות אישות הלכה י':

מי שזינתה תחת בעלה אין לה כתובה לא עיקר ולא תוספת [וכו'] ולא המזנה בלבד אלא אף העוברת על דת משה או על דת יהודית, או היוצאת משום שם רע, אין לה כתובה, לא עיקר ולא תוספת.

ע"כ.

ובהלכה ט"ו כתב: "כיצד היא יוצאת משום שם רע כגון שהיו שם עדים שעשתה מעשה מכוער [וכו'] אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות [וכו']".

ומרן (בסימן יא) כתב: "אם הוציאה בעלה בדבר מכוער כזה, הרי זו לא תנשא לנטען". וכתב שם הרב בית שמואל (ס"ק ו): "[...] כן כתב הרמב"ם והסמ"ג, דבעל רשאי להוציאה בעדי כיעור, אבל אין כופין אותו ואין משיאין לו עצה להחזיקה." ובסימן קטו (סעיף ה) כתב מרן דהיוצאת משום שם רע אין לה כתובה.

אם כן הכא בנדון דידן אין לך שם רע גדול מזה שראו אותם שוכבים [...] אם רצה לגרשה אין לה כתובה.

וכן כתב מהריט"ץ [...] גם הרב כנסת הגדולה [...] גבי עדי כיעור כתב וזו לשונו:

ובתשובה כתב יד להר"מ אלבלידא והר"ש טרנקי מצאתי שאפילו לא גירשה ראוי לכל ירא שמים שיתן לו עצה שיגרשנה, וכן כתב בתשובת הרא"ם [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וזה דלא כמו שכתב בשו"ת אבני נזר (חלק א סימן ל) וזו לשונו:

ואבאר הדברים, דהנה הרמב"ם (פרק כד מהלכות אישות הלכה יד) בהיו עדים על דבר מכוער ביותר, וכהני דרוכל יוצא [...] "אם רצה הבעל להוציאה תצא בלא כתובה ואין זו צריכה התראה" ובשולחן ערוך (סימן קטו) לא הובא דין זה דבעידי כיעור תפסיד כתובתה בלא התראה. אך צריך להבין מנא ליה להרמב"ם דבעידי כיעור מפסדת הכתובה בלא התראה [...]

אולם לפי האמור דין זה כן הובא בשולחן ערוך הנ"ל (בסעיף ה) וזו לשונו: "[...] וכן הדין במי שזינתה או שיוצאה משום שם רע שאיכדה עיקר כתובה ותוספת [...]"

ולדעת הרב המגיד הנ"ל שיוצאה משום שם רע היינו עשתה מעשה כיעור.

וכאמור, מקור דברי הרמב"ם הוא בירושלמי הנ"ל. ואפשר שגם הרמב"ם הייתה לו גרסה גם בגמרא ביבמות (כד ע"ב) "תצא שלא בכתובה" וכגרסת הריטב"א בקידושין הנ"ל.

ועיין במהריב"ל (חלק ב סימן ו) שפירש אליבא דהרי"ף והרמב"ם את שאמרו בגמרא הנ"ל "רוכל יוצא" וכו' "הואיל ומכוער הדבר תצא" היינו שתצא מהבעל שלא בכתובה. עיין שם. והביאו הכנסת הגדולה (אבן העזר סימן יא בהגהות בית יוסף אות יג דיבור המתחיל ושוב בא) וגם הוא הסכים לפירוש זה ברמב"ם. עיין שם.

וכן פסקו להלכה גאוני המערב (מרוקו) – הביאם בשו"ת יחיה דעת (תזן, חלק א אבן העזר סוף סימן יז) על פי דברי הרמב"ם והשולחן ערוך הנ"ל, שאישה שעשתה מעשה כיעור הפסידה כתובתה. שכן כתב בספר דברי משה להגאון ראש משביר (בירדוגו, סימן קו) ושכן כתב בשו"ת ויען אברהם (ריוח, אבן העזר סוף סימן כד [כך צ"ל ולא נכתב שם – סימן מב]).

וכן כתב עוד ביחיה דעת (שם סימן יח), ועיין עוד שם (סוף סימן יט) שכן כתבו הרה"ג מוהר"ר שלמה אבן דנן בספר בקש שלמה ושכן כתב בספר אבני שיש (לגאון רבי שאול ישועה אביטבול). ועיין ויען אברהם הנ"ל שכתב שכן הוא דעת מוהר"ר רפאל אנקווא ז"ל בספר קרני ראם, שחזר בו והסכים להלכה, דבעידי כיעור לבד הפסידה כתובתה. עיין שם.

ואומנם מצאנו למרן בשולחן ערוך (אבן העזר סימן יא סעיף ג) שכתב: "כל מקום שאמרו 'תצא' – תצא בלא כתובה." ומקורו מדברי הרמב"ם בהלכות סוטה (סוף פרק ב).

משמע מזה שבמקום שלא נאמר "תצא" לא הפסידה כתובה. לפי זה, בדין של מעשה כיעור שהובא בשולחן ערוך שם לעיל (סעיף א), שלא כתב מרן לשון "תצא" אלא כתב "אם הוציאה בעלה" הרי שיש לה כתובה. וכן דייק מדברי השולחן ערוך הללו בשו"ת מהרא"ל צונץ (אבן העזר סימן יא) עיין שם. ולפי זה רק אם נשאה הבעל, שהדין הוא שתצא ממנו, יוצאת בלי כתובה.

אולם כבר כתב בספר עצי ארזים (שם ס"ק יג, הובא באוצר הפוסקים שם דף נד ע"א אות נה), וזו לשונו:

דהכי פירושו [של השולחן ערוך בסעיף ג]: כל מקום שאמרו "תצא מהבעל" – אף על גב דלהבעל אין כופין להוציאה, מכל מקום אם הוציאה מדעתו – "תצא בלא כתובה". וכן כתב הרמב"ם (פרק כד מאישות), ועיין שם הטעם. אבל אין לפרש כפשוטו דקאי אנטען שתצא ממנו בלא כתובה דנראה לומר דאפילו בבעל ודאי שאם עבר ונשאה מוציאת ממנו מכל מקום חייב לתת לה כתובה, דלא מיבעי לשיטת הרמב"ם [...]

וגם הבית משה והפני משה (שם באוצר הפוסקים) שחלקו על פירושו של עצי ארזים הנ"ל, מודים לו לדינא שמהבעל אין לה כתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכן כתב הגר"ח ג צימבליסט שליט"א בפסקי דין רבניים (חלק ח עמוד 351), וזו לשונו:

[...] דבכיעור הפסידה כתובתה. וכן מפורש בשולחן ערוך (סימן קטו סעיף ה) דהיוצאת משום שם רע אבדה כתובתה (ועיין שם בתשובת מהרא"ל צונץ מה שכתב בדעת השולחן ערוך).

וכן כתב בספר עדת מעזו (אבן העזר הלכות אישות וקידושין סימן יא סעיף ג אות ד עמוד קנז) וזו לשונו:

[...] לפי זה יש לבאר דברי השולחן ערוך כאן: כל מקום שאמרו "תצא" – בלא כתובה – כשני דינים, דהיינו: כאשר דינא לצאת מבעל, אפילו שהוא הנטען, מאבדת כתובה אפילו מבעלה [...]

ובאמת, אם נרצה לדייק מדברי מרן השולחן ערוך (בסימן יא סעיף ג) כפי שדייק המהרא"ל צונץ כנ"ל – גם מדברי הרמב"ם יש לדייק כן, שהרי הרמב"ם (פרק ב מהלכות סוטה הלכה טז) גם הוא כתב כלשון השולחן ערוך הנ"ל, וזו לשונו שם: "וכל מקום שאמרנו "תצא" – תצא בלא כתובה." ועיין בבאר הגולה על השולחן ערוך שם שציין כמקור את דברי הרמב"ם הנ"ל.

ולפי זה נדייק ברמב"ם: הא בדין כיעור, שלא תצא מהבעל, לא מפסידה כתובתה. וזה לא ייתכן שהרי הרמב"ם כתב להדיא, כאמור, שבכיעור מפסידה כתובתה מהבעל. אלא ודאי שהפירוש בשולחן ערוך הוא כמו שכתב בעצי ארזים והאחרונים הנ"ל. וכך צריך לפרש גם ברמב"ם הנ"ל.

בסיכום הדברים:

הלכה למעשה היא כדעת הרמב"ם ושולחן ערוך ושאר הראשונים והאחרונים הנ"ל שאישה שעשתה מעשה כיעור הפסידה כתובתה.

ועיין בשו"ת אמרי משפט (חלק א סימן כא) שכתבתי שם באריכות בדין אומדן דעת דמוכח ביותר בדיני ממונות.

ואף אם תמצוי לומר שהדבר לא יצא מידי מחלוקת. הרי אין להוציא ממון מיד הבעל שהוא המוחזק.

וכאמור, להלכה הפסידה האישה את כתובתה.

הרב יצחק אלמליח

ראיתי את שכתב ידידי הגר"י אלמליח בטוב טעם בשאלה זו – אם כתוצאה של מעשה כיעור אישה מפסידה את כתובתה – ואת מסקנתו.

והנה בשאלה זו דנתי באריכות מרובה בפסק דין המשתרע על ארבעים עמודים שנתתי בבית הדין הרבני תל אביב בתיק 591531/15 ביום י"ד במרחשוון תשע"ג (30.10.12) פסק הדין אף פורסם באתר בתי הדין וכן בספר של כנס הדיינים – תשע"ג. כל הנקודות העיקריות ורובם של דברים שבפסק דין זה באו לביטוי בפסק הדין שם ולפיכך לא אצטט ואביא שוב.

עם זאת אומר כי לדעתי בפסק הדין שם, סיכום הדברים הוא כי ברור הוא שעניין החיוב בכתובה או הפטור מהכתובה בעושה מעשה כיעור שנוי הוא במחלוקת גדולה הן בין הראשונים והן בין גדולי האחרונים. גדולי הראשונים – הרמב"ם, הריטב"א והנימוקי יוסף הסוברים שהפסידה כתובתה, וכן באחרונים – רבי עקיבא איגר והבית מאיר והמגיד משנה בשם הירושלמי. מנגד: דעת הרשב"א ובעקבותיו המהרשד"ם שהביאו וכתב שפוסק כמותו, שלא הפסידה האישה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כתובתה. עוד נציין כי בדעת מרן השולחן ערוך יש דעות שונות מה פסיקתו בעניין זה מאחר שהשולחן ערוך השמיט את עניין הפסד הכתובה בעושה מעשה כיעור. נציין ששניים מגדולי הפוסקים האחרונים, האבני נזר וכן מהרא"ל צונץ – בעל גט מקושר וטיב גיטין – סוברים בכירור כי דעת השולחן ערוך לחלוק על הרמב"ם ולפסוק שלא הפסידה האישה את כתובתה. כל מראי המקומות והציטוטים מהפוסקים הנ"ל נמצאים שם בפסק הדין.

מכל מקום, באותו פסק דין הסקתי כי עניין זה שנוי הוא במחלוקת הפוסקים וממילא בהיות הבעל מוחזק לא נוכל להוציא מן הבעל את הכתובה לאישה שעשתה מעשה כיעור. ובהיות שברור שיש בפנינו מחלוקת הפוסקים: אם תיווצר סיטואציה שהאישה מוחזקת בממון הבעל תוכל להחזיק בו ולא נוכל להוציא מידה כי הרי הדבר בספק.

לגבי פסק הדין הנוכחי אין בזה נפקות וגם ידידי הגר"י אלמליח כתב בסוף דבריו דאף אם נאמר שהוא ספק אין להוציא מיד הבעל המוחזק. ולפיכך הנני מצטרף למסקנת דבריו שלא להוציא מהבעל את הכתובה.

הרב אליהו הישריק

פסק דין

- א. לאור האמור לעיל אין ספק בכך שהאישה עשתה מעשה כיעור חמור.
  - ב. הערעור על החלטת בית הדין האזורי מיום כ"ו באלול תשע"ז (17.9.17) מתקבל.
  - ג. הבעל פטור מתשלום הכתובה.
  - ד. אין צו להוצאות.
  - ה. פסק הדין מותר בפרסום ללא פרטים מזהים.
- ניתן ביום י"ג בסיוון התשע"ח (27.5.2018).

הרב אברהם שינדלר

הרב אליהו הישריק

הרב יצחק אלמליח

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה